

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра екології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЛУКАШЕНКО ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 434.77:351(477.42)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ, ВИКОРИСТАННЯМ ТА ВІДТВОРЕННЯМ
ТВАРИННОГО СВІТУ НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

101 «Екологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Науковий керівник:
Котюк Людмила Анатоліївна
професор, д.б.н.

Житомир – 2022

АНОТАЦІЯ

Лукашенко О.В. Контроль за охороною, використанням та відтворенням тваринного світу на території Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 101 – екологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

За три роки (період 2019 – 2021 рр.) ДЕІ Поліського округу проведено 8630 ресурсних заходів нагляду, з них Управлінням державного екологічного нагляду у Житомирській області – 4504, у галузі охорони та використання тваринного світу – 2,3%. У структурі проведених заходів контролю планові становили від 35 до 80%. За фактами браконьєрства проведено у 2020 – 1, у 2021 р. – 2 планових та 19 позапланових заходів нагляду. На території області за 2019 – 2021 рр. складено 564 протоколи (75% кількості протоколів, складених ДЕІ Поліського округу). У 2021 р. було притягнуто до відповідальності 260 осіб, з них 29,2% за результатами планових заходів, за фактом браконьєрства – 152 особи (58,5% осіб притягнутих до відповідальності у цьому році). Стягнення за нарахованими штрафами складало 91% (2019 р.), 98% (2020 р.) та 93% (2021 р.). В розрахунку на один протокол було нараховано 218 (2019 р.), 157 (2020 р.) та 182 (2021 р.) грн штрафів. За фактами браконьєрства нараховано 21,984 тис. грн (46% всіх штрафів), стягнуто – 97,7%. Незаконне добування об'єктів тваринного світу – основне порушення, виявлене на території області. Розраховано збитків на суму 80 (2019 р.) (всі за фактами браконьєрства), 446 (2020 р.) (планові заходи) та 768 тис. грн (2021 р.) (6,3% за фактами браконьєрства). На основі розрахованих збитків пред'явлено за досліджувані роки 6 претензій. У 2019 – 2020 рр. претензії сплачені у повному обсязі, у 2021 р. – лише 8,3%.

Ключові слова: заходи державного нагляду, відповідальність, штрафи, збитки, претензії, незаконне добування об'єктів тваринного світу.

SUMMARY

Lukashenko O.V. Control over the protection, use and reproduction of the animal world in the territory of Zhytomyr oblast. – Manuscript qualification work.

Qualification work for a master's degree in specialty 101 – ecology. – Polissia National University, Zhytomyr, 2022.

Over three years (period 2019-2021), 8,630 resource supervision measures were carried out by the SEI of Polisky District, 4,504 of them by the Office of State Environmental Supervision in Zhytomyr Region, 2.3% in the field of wildlife protection and use. In the structure of the carried out control measures, the planned ones were from 35 to 80%. In 2020 – 1, in 2021 – 2 planned and 19 unplanned surveillance measures were carried out on the facts of poaching. On the territory of the region for 2019-2021, 564 protocols were drawn up (75% of the number of protocols drawn up by the SEI of Polisky District). In 2021, 260 people were brought to justice, of which 29.2% were prosecuted as a result of planned measures, 152 people were prosecuted for poaching (58.5% of those prosecuted this year). Recovery of accrued fines was 91% (2019), 98% (2020) and 93% (2021). 218 (2019), 157 (2020) and 182 (2021) UAH fines were assessed per protocol. UAH 21,984,000 (46% of all fines) were charged for poaching, and 97.7% were collected. Illegal extraction of objects of the animal world is the main violation detected on the territory of the region. Losses were calculated in the amount of UAH 80 (2019) (all due to poaching), UAH 446 (2020) (planned measures) and UAH 768,000 (2021) (6.3% due to poaching). On the basis of the calculated losses, 6 claims were submitted for the studied years. In 2019-2020, claims were paid in full, in 2021 – only 8.3%.

Key words: measures of state supervision, liability, fines, damages, claims, illegal extraction of objects of the animal world.

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОСТІ	9
1.1. Передумови охорони тваринного світу	9
1.2. Тваринний світ як об'єкт контролю	11
РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	14
2.1. Програма проведення досліджень	14
2.2. Методика проведення досліджень	15
РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ, ВИКОРИСТАННЯМ ТА ВІДТВОРЕННЯМ ТВАРИННОГО СВІТУ НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	17
3.1. Місце перевірок у сфері охорони і використання тваринного світу у ресурсному контролі	17
3.2. Планові й позапланові заходи контролю	19
3.3. Адміністративна відповідальність	21
3.3.1. Складені протоколи	21
3.3.2. Особи, притягнуті до відповідальності	23
3.3.3. Накладені та стягнуті штрафи	24
3.4. Збитки за порушення природоохоронного законодавства в галузі	28
3.5. Пред'явлені та стягнуті претензії	33
ВИСНОВКИ	36
ПРОПОЗИЦІЇ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	44

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сфера охорони та використання тваринного світу є надзвичайно важливою для збереження біорізноманіття, проте й тісно пов'язана із сферою полювання, а негативною стороною цього зв'язку є браконьєрство (незаконне полювання). У протидії порушенням у зазначеній сфері вагому роль відіграє державний нагляд (контроль), суб'єктом якого є Державна екологічна інспекція України та її міжрегіональні територіальні округи, зокрема й Державна екологічна інспекція Поліського округу.

Тема державного контролю у сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу знайшла своє відображення у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Питання охорони тваринного світу України представлені у працях Кончиної К. та Сивой В. (2019) [7], Петлюка Ю. С. (2019) [16], Казанчука І. Д. (2022) [6], Дудорова О. О. та Каменського Д. В. (2022) [5] тощо, інших держав, як-от Китаю – Chang J. (2020) [31], Gong S. et al. (2020) [35]; окремо висвітлені й питання полювання на теренах Польщі (Krokowska-Paluszak et al., 2020 [36]), Баварії (Німеччина) (Baur S. et al., 2021 [30]), країн ЄС (Erstein Y. et al., 2019 [33]); питання розвитку мисливського господарства та державного управління ним відображені у працях Савченко Т. (2021) [26], Sheihas I. M. (2021) [38]; у праці Казанчука І. Д. (2022) [6] підняті проблеми браконьєрства та наведені шляхи їх вирішення в Україні, працях Соболя О. М. (2021) [27], Шевченка С. М. та ін. (2021) [29] – в окремих областях нашої держави, праці Пронька В. та Черкашиної М. (2020) [24] – з використанням досвіду інших країн; питання державного та громадського контролю під час полювання представлені у праці Лучко І. В. (2022) [11].

Проте конкретні результати державного нагляду (контролю) в галузі охорони та використання тваринного світу не представлені в аналізованій літературі, що й зумовило вибір мною даної теми кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання досліджень. Метою досліджень є висвітлення, аналіз та оцінка результатів державного контролю у сфері охорони та використання тваринного світу на території Житомирської області за період 2019 – 2020 рр.

Відповідно до мети, у завдання досліджень увійшли:

- визначення місця перевірок у сфері охорони і використання тваринного світу у ресурсному контролі та їх розподіл на планові й позапланові;
- визначення особливостей адміністративної відповідальності в галузі;
- визначення основних порушень та їх запобігання, специфіки розрахунку збитків за порушення законодавства та претензійної роботи в галузі.

Об’єкт дослідження – сфера охорони та використання тваринного світу.

Предмет дослідження – результати планових та позапланових заходів державного контролю Державної екологічної інспекції Поліського округу за період 2019 – 2021 рр. на території Житомирської області.

Методи дослідження: аналітичний, описовий, порівняльний, функціонально-правовий, статистичний, графічний та узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів: висвітлені, проаналізовані та оцінені результати здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони тваринного світу, що здійснювався на території Житомирської області Державною екологічною інспекцією Поліського округу впродовж 2019 – 2020 рр.

Практичне значення. Результати досліджень можуть бути використані лісомисливськими господарствами при провадженні ними своєї діяльності та розробці заходів щодо запобігання порушенням у сфері охорони рослинного світу.

Апробація результатів дослідження:

1) XVIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Екологія. Наука. Практика – 2022» (21 травня 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет);

2) науково-практична конференція «Ліс, наука, молодь» (24 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет);

3) Магістерські читання – 2022 (2 грудня 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет).

Основні положення, що виносяться на захист:

- перевірки галузі охорони та використання тваринного світу становлять 2,3% ресурсних заходів нагляду; у структурі проведених заходів контролю планові становили від 35 до 80%;
- на території області за 2019 – 2021 рр. складено 564 протоколи;
- у 2021 р. було притягнуто до відповідальності 260 осіб, з них 29,2% за результатами планових заходів, за фактом браконьєрства – 152 особи;
- незаконне добування об'єктів тваринного світу – основне порушення, виявлене на території області. Розраховано збитків на суму 80 (2019 р.) (всі за фактами браконьєрства), 446 (2020 р.) (планові заходи) та 768 тис. грн (2021 р.) (6,3% за фактами браконьєрства);
- на основі розрахованих збитків пред'явлено за досліджувані роки 6 претензій. У 2019 – 2020 рр. претензії сплачені у повному обсязі, у 2021 р. – лише 8,3%.

РОЗДІЛ 1

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОСТІ

1.1. Передумови охорони тваринного світу

Серед ссавців 4% – це дикі тварини, 36% – люди, 60% – сільськогосподарські тварини [34]. За даними Національної доповіді [15] до тваринного світу нашої країни належить більше 45 000 видів (рис. 1.1).

Рис. 1. Різноманіття тваринного світу України (побудовано автором на підставі даних [15])

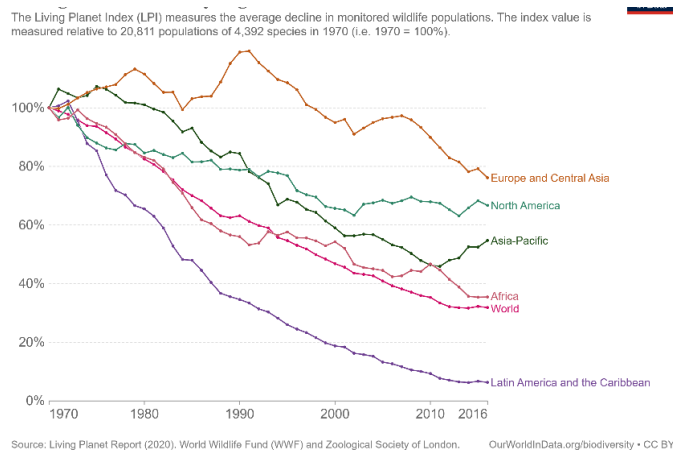
Дикі тварини, їх частини, продукти життєдіяльності, а також середовища їх існування відповідно до Закону України від 13.12.2001 № 2894-III є об'єктами тваринного світу (рис. 1.2), що підлягають контролю та охороняються [13].

Дикі тварини	Частини диких тварин	Території, що є середовищем існування та шляхами міграції
<ul style="list-style-type: none"> •хордові, в т.ч. хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та ін.) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та ін.) в усьому їх різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі 	<ul style="list-style-type: none"> •роги; •шкіра тощо 	<ul style="list-style-type: none"> •нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин; •місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ

Рис. 1.2. Об'єкти тваринного світу (побудовано автором на підставі даних [13])

Необхідність охорони та контролю тваринного світу пояснюється тим фактом, що близько 30 000 видів у рік (3 за годину) вимирають (так, наприклад популяція диких тварин у світі скоротилася на 52% за період з 1970 по 2010 рр.), а 80% скорочення глобального біорізноманіття викликано порушенням середовища існування, яке знищується зі швидкістю 2331 га за добу (або 97,1 га за годину) [34]. Стенфордський університет попередив, що наразі ми переживаємо 6 масове вимирання через причетність людства до вимирання стількох видів [32], а збереження тварин через їх постійну динаміку значно ускладнює задачу [35].

Глобальний Індекс Живої Планети (Living Planet Index) свідчить про 68% зниження в популяціях між 1970 і 2016 роками [40], зокрема в Європі – 76,13% (рис. 1.3), основними причинами чого є втрата середовищ існування, експлуатація видів, надмірне забруднення довкілля, захворюваність та зміни клімату [28, 40].

Рис. 1.3. Індекс Живої Планети (Living Planet Index) за регіонами [37]

У праці Чайки В.М. та ін. (2018) виділені 12 переважаючих екологічних чинників, які спричиняють зменшення чисельності видів тварин: знищення екологічних ніш – 27%, нераціональне добування – 12%, природні чинники – 10%, перетворення та руйнування ландшафтів – 7%, сільськогосподарська діяльність та рекреаційне навантаження – по 6%, деградація ґрунтів та

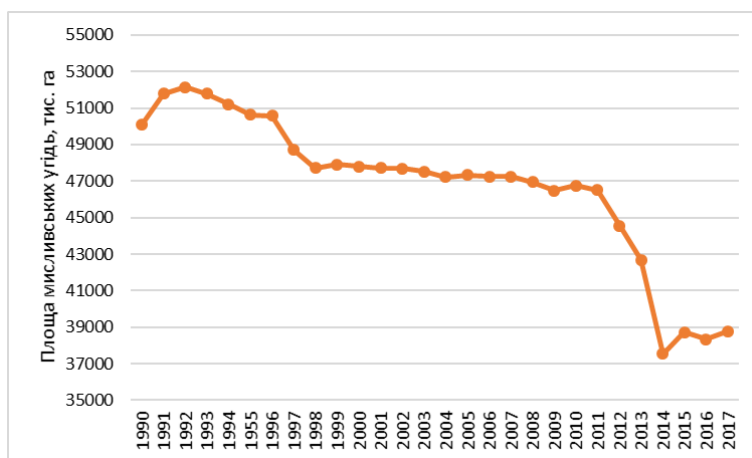
будівництво – по 5%, зміна режиму ґрунтових вод – 4%, видобуток корисних копалин – 2%, забруднення довкілля – 1% [28].

Цікавим є дослідження стосовно включення охорони тварин до 42 європейських конституцій. В деяких конституціях немає навіть згадок про захист тварин (Боснія та Герцеговина, Монако, Ліхтенштейн, Данія, Ватикан, Мальта, Ісландія), деякі містять положення, які посилаються на охорону видів тварин (Австрія, Болгарія, Фінляндія, Чехія, Франція, Німеччина, Латвія, Литва, Румунія, Україна), але такі положення є непрямими (захищають види тварин через охорону довкілля). Найвичерпніша екологічна норма присутня у конституції Франції («Хартія для навколишнього середовища»). Екологічне регулювання у конституції Швейцарії складається з 10 параграфів і є надзвичайно широким. На думку авторки, включення захисту тварин до конституції є цінним управлінським кроком [39].

1.2. Тваринний світ як об'єкт контролю

Об'єкти тваринного світу, що підлягають контролю та охороняються представлені на рис. 1.2. Складовою частиною контролю тваринного світу є контроль у сфері мисливського господарства та полювання, в якому на сьогодні задіяно 6257 працівників [12]. Полювання, яке наразі є надзвичайно популярним, є інструментом управління популяції копитних тварин (особливо в тих районах, де відсутні природні хижаки). Розуміння факторів, пов'язаних з показниками вилову, є одним з перших кроків адаптивного підходу до управління [30].

За даними Державного агентства лісових ресурсів України на кінець 2021 р. площа мисливських угідь складала 38,8 млн. га (динаміка площ за 1990 – 2017 рр. представлена на рис. 1.4), які були надані УТМР, підприємствам Держлісагенства та іншим користувачам у частках 63%, 10% та 27% відповідно [12]. В Україні обліковується більше 800 000 мисливців [15].

Рис. 1.4. Динаміка площ мисливських угідь України за 1990 – 2017 рр. (побудовано автором на підставі даних [4])

Контроль у галузі охорони тваринного світу, у сфері ведення мисливського господарства та полювання відповідно до Законів України від 13.12.2001 № 2894-III [13] та від 22.02.2000 № 1478-III [23] відповідно, поділяється на державний та громадський, суб'єкти здійснення якого представлені на рис. 1.5 та рис. 1.6 відповідно.

Рис. 1.5. Види контролю у сфері охорони тваринного світу та і суб'єкти його здійснення відповідно до Закону України від 13.12.2001 № 2894-III (побудовано автором на підставі даних [13])

Рис. 1.6. Види контролю у сфері ведення мисливського господарства та полювання і суб'єкти його здійснення відповідно до Закону України від 22.02.2000 № 1478-III [23]

Державною екологічною інспекцією України за 2021 р. у сфері охорони тваринного світу було проведено 1216 перевірок, найбільша частка яких були здійснені інспекціями Карпатського (162 або 13,3%), Придніпровського (139 або 11,4%), Поліського (104 або 8,6%) округів та Львівської області (122 або 10%). Накладено штрафів – 607,494 тис. грн (стягнуто 579,679 тис. грн або 95,4%), розраховано збитків на суму 2262,573 тис. грн [25].

Отже, необхідність охорони та контролю тваринного світу сьогодні не викликає сумнівів і потребує досліджень.

РОЗДІЛ 2

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Програма проведення досліджень

Дослідження щодо висвітлення результатів державного контролю у сфері охорони та використання тваринного світу та їх оцінки на території Житомирської області, проводилися протягом 2021 – 2022 рр.

Програма досліджень передбачала здійснення:

- огляду літературних джерел з метою висвітлення передумов охорони тваринного світу та тваринного світу як об'єкту контролю;
- вивчення сфери державного нагляду (контролю) Державної екологічної інспекції Поліського округу у галузі охорони та використання тваринного світу;
- збір даних щодо результатів державного нагляду за 2019 – 2021 рр. та їх обробка;
- визначення місця перевірок у сфері охорони і використання тваринного світу у ресурсному контролі;
- встановлення особливостей розподілу заходів контролю на планові й позапланові;
- ознайомлення з адміністративною відповідальністю згідно Кодексу України про адміністративні правопорушення та кримінальною відповідальністю згідно Кримінального кодексу України в галузі охорони та використання об'єктів тваринного світу;
- визначення особливостей притягнення до адміністративної відповідальності, в т.ч. за фактами браконьєрства: складені протоколи; особи, притягнуті до відповідальності; накладені та

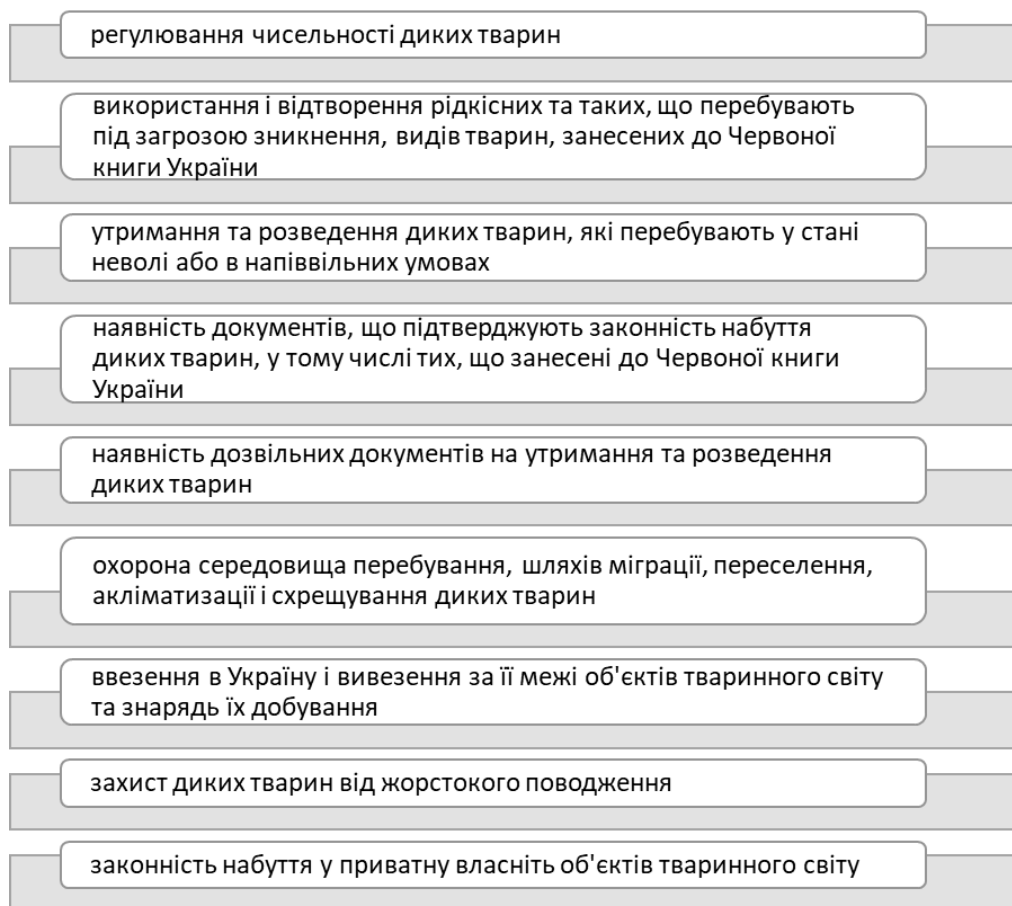
- стягнуті штрафи;
- ознайомлення з розмірами стягнень (таксами) за порушення законодавства у сфері мисливського господарства та полювання за наказами від 18.07.2007 № 332/262 та від 19.06.2017 № 301/222 і їх порівняння;
  - ознайомлення з розмірами плати за спеціальне використання диких тварин згідно з Тимчасовим порядком від 25.01.1996 № 123;
  - встановлення особливостей нарахування збитків за порушення природоохоронного законодавства в галузі, в т.ч. за фактами браконьєрства, та їх розподілу за типами перевірок;
  - встановлення особливостей пред'явлених та стягнутих претензій;
  - графічне представлення даних;
  - формулювання висновків та пропозиції.

2.2. Методика проведення досліджень

Інформаційною базою досліджень стали матеріали Державної екологічної інспекції Поліського округу щодо результатів здійснення державного нагляду, в тому числі у сфері охорони та використання тваринних ресурсів, за період 2019 – 2021 рр., а також нормативно-правові акти в галузі.

Сфера державного нагляду (контролю) Державної екологічної інспекції Поліського округу у галузі охорони та використання тваринного світу представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Сфера державного нагляду (контролю) Державної екологічної інспекції Поліського округу у галузі охорони тваринного світу (побудовано на основі даних [17])

Звіти з результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері охорони та використання тваринного світу за 2019 – 2021 рр. аналізувалися за наступними показниками:

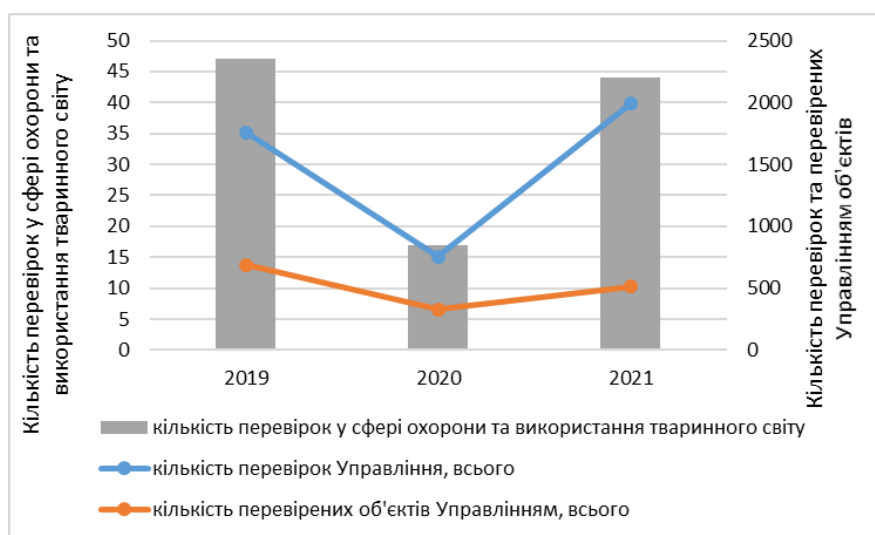
- місце перевірок у сфері охорони і використання тваринного світу у ресурсному контролі;
- розподіл заходів контролю на планові й позапланові;
- притягнення до адміністративної відповідальності: складені протоколи; особи, притягнуті до відповідальності; накладені та стягнуті штрафи;
- збитки за порушення природоохоронного законодавства в галузі;
- претензійна робота (пред'явлені та стягнуті претензії).

РОЗДІЛ 3

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ, ВИКОРИСТАННЯМ ТА ВІДТВОРЕННЯМ ТВАРИННОГО СВІТУ НА ТЕРИТОРІЇ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Місце перевірок у сфері охорони і використання тваринного світу у ресурсному контролі

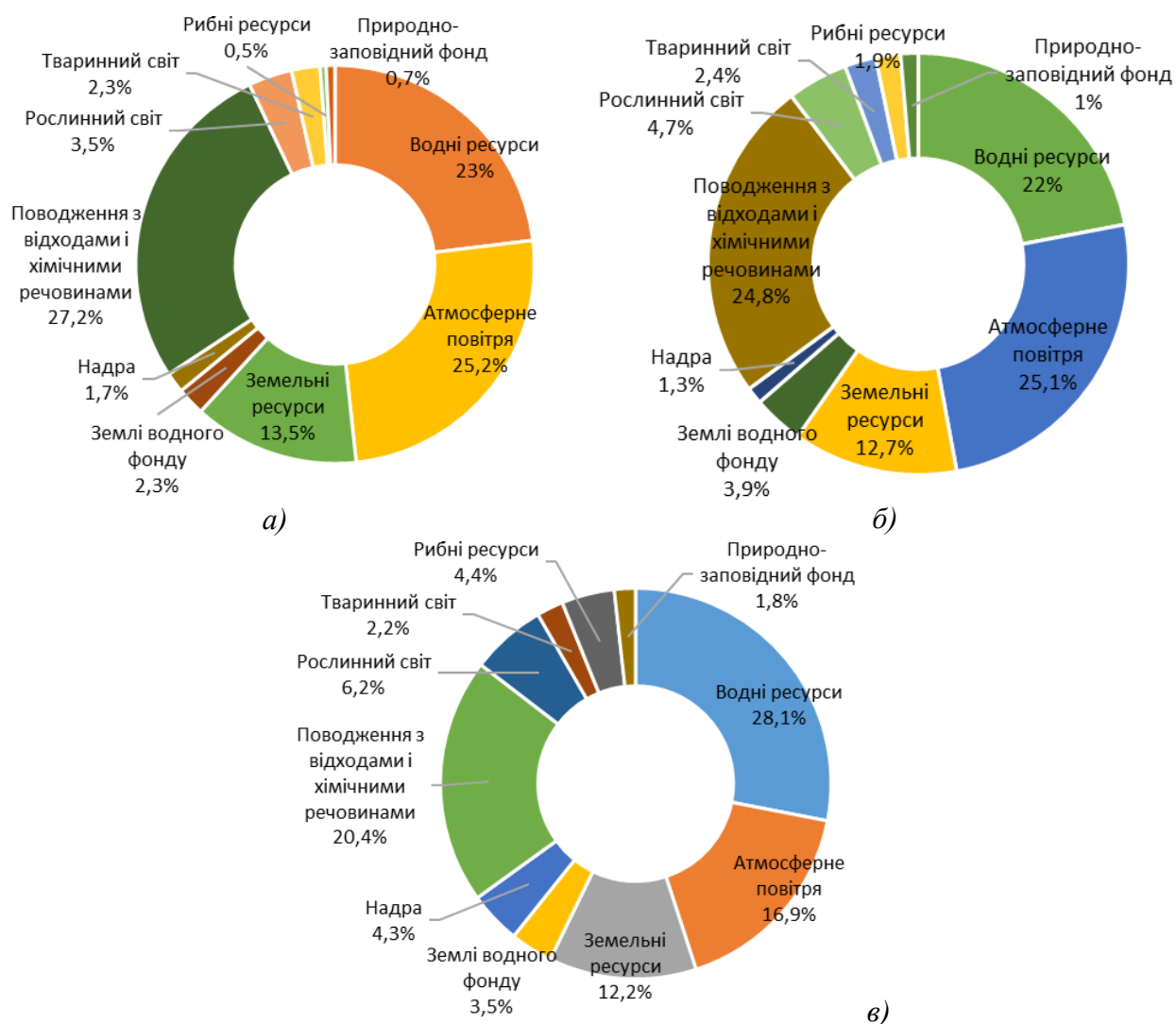
За три роки (період 2019 – 2021 рр.) Державною екологічною інспекцією Поліського округу проведено 8630 ресурсних заходів державного нагляду (контролю) (3074 у 2019 р., 1621 у 2020 р. та 3935 у 2021 р.), перевірено 2973 об'єкти (1191 у 2019 р., 703 у 2020 р., 1079 у 2021 р.), з них Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області – 4504 перевірки (1760 у 2019 р., 755 у 2020 р., 1989 у 2021 р.) (з них у галузі охорони та використання тваринного світу – 108 (47 у 2019 р., 17 у 2020 р., 44 у 2021 р.)) на 1529 об'єктах (689 у 2019 р., 327 у 2020 р., 513 у 2021 р.) (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Кількість заходів державного нагляду (в т.ч. у сфері охорони і використання тваринного світу) та кількість об'єктів, перевіраних Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області, 2019 – 2021 рр.

Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Рівненській області – 4126 перевірки (1314 у 2019 р., 866 у 2020 р., 1946 у 2021 р.) (з них у галузі охорони та використання тваринного світу – 106 (24 у 2019 р., 22 у 2020 р., 60 у 2021 р.)) на 1444 об'єктах (502 у 2019 р., 376 у 2020 р., 566 у 2021 р.).

На перевірки у сфері охорони та використання тваринного світу, які здійснювалися Державною екологічною інспекцією у 2019 – 2021 роках приходилося від 2,2 до 2,4% від усіх ресурсних напрямків: 71 із 3074 (2019 р.) (рис. 3.2а), 39 із 1627 (2020 р.) (рис. 3.2б), 44 із 1989 (2021 р.) (рис. 3.2в).

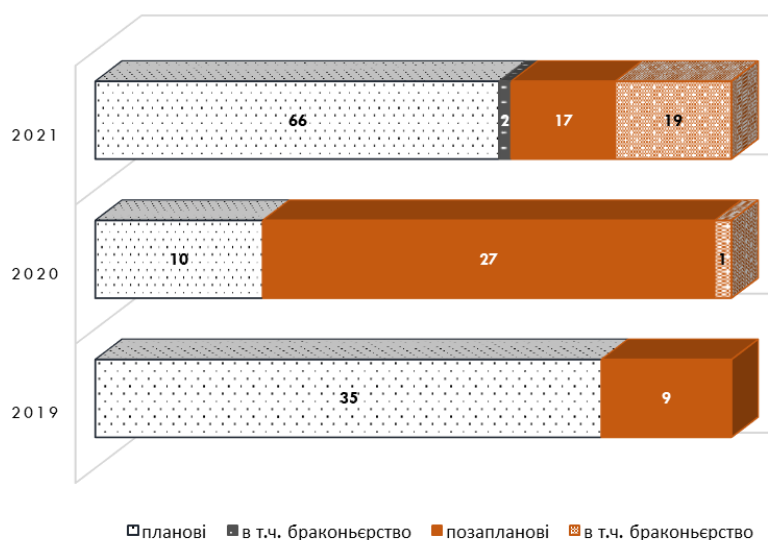
Рис. 3.2. Місце перевірок у сфері охорони та використання тваринного світу серед усіх ресурсних напрямків контролю, що здійснювався Державною екологічною інспекцією Поліського округу у 2019(а), 2020(б), 2021(в) роках

Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області Державної екологічної інспекції Поліського округу у 2021 р. було проведено 1989 перевірок, з них 44 (або 2,21%) – у сфері охорони, використання та відтворення тваринних ресурсів, у 2020 р. – 755 та 17 (або 2,25%) заходів, у 2019 – 1760 та 47 (або 2,67%) перевірок.

3.2. Планові й позапланові заходи контролю

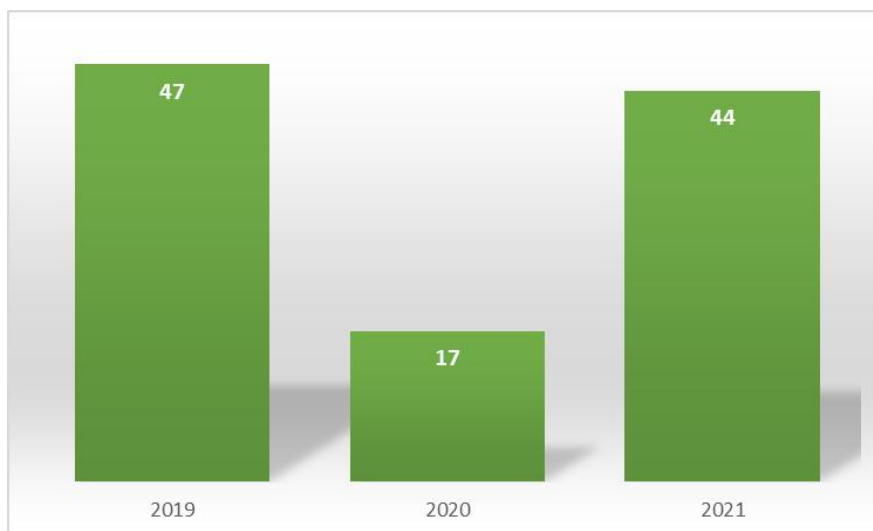
Розподіл на планові та позапланові заходи державного нагляду виглядає наступним чином (рис. 3.3):

- у 2019 та 2021 рр. переважали планові перевірки: 35 проти 9 та 68 проти 36, що у відсотковому співвідношенні становило 79,5 і 20,5% та 25,6 і 74,4% відповідно;
- у 2020 р. переважали позапланові заходи контролю: 29 проти 10, що у відсотковому співвідношенні складало 65,4 і 34,6%;
- у 2020 р. було проведено 1 плановий захід, у 2021 р. – 2 планових та 19 позапланових заходів у сфері браконьєрства.

Рис. 3.3. Планові й позапланові заходи державного нагляду у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області у галузі охорони та використання тваринного світу за період 2019 – 2021 рр. було проведено 108 заходів державного нагляду: 47 у 2019 р., 17 у 2020 р. та 44 у 2021 р. (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Проведені Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області перевірки у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

На території Житомирської області у 2021 р. переважали планові заходи контролю – 35 із 44, що становило 79,5% (рис. 3.5).

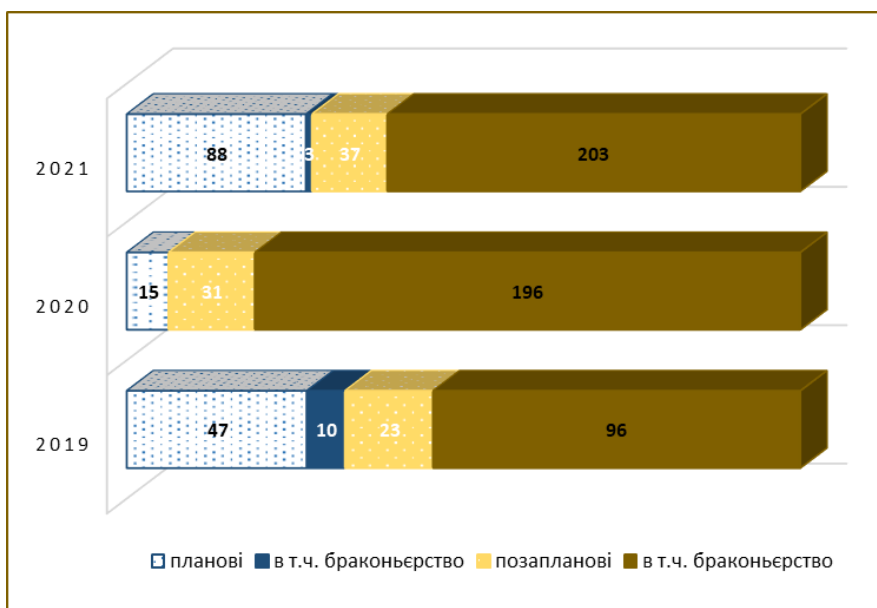
Рис. 3.5. Планові й позапланові заходи державного нагляду у сфері охорони та використання тваринного світу на території Житомирської області, 2021 р.

3.3. Адміністративна відповідальність

3.3.1. Складені протоколи

В результаті проведених перевірок та рейдів у сфері охорони, використання та відтворення тваринних ресурсів Державною екологічною інспекцією за період 2019 – 2021 рр. складено 749 протоколів. З 176 протоколів у 2019 р. 57 було складено за результатами планових заходів контролю (в т.ч. 10 за фактом браконьєрства); з 242 протоколів у 2020 р. – 15 за результатами планових заходів та 227 – позапланових (в т.ч. 196 за фактом браконьєрства); з 331 протоколу у 2021 р. – 91 за результатами планових та 240 – позапланових заходів (в т.ч. 3 та 203 за фактом браконьєрства відповідно) (рис. 3.6).

3 протоколи за фактом браконьєрства за результатами позапланових заходів контролю у 2019 р. та 3 протоколи за фактом браконьєрства за результатами планових заходів контролю у 2021 р. (на території нашої області) було передано для розгляду у судові органи.

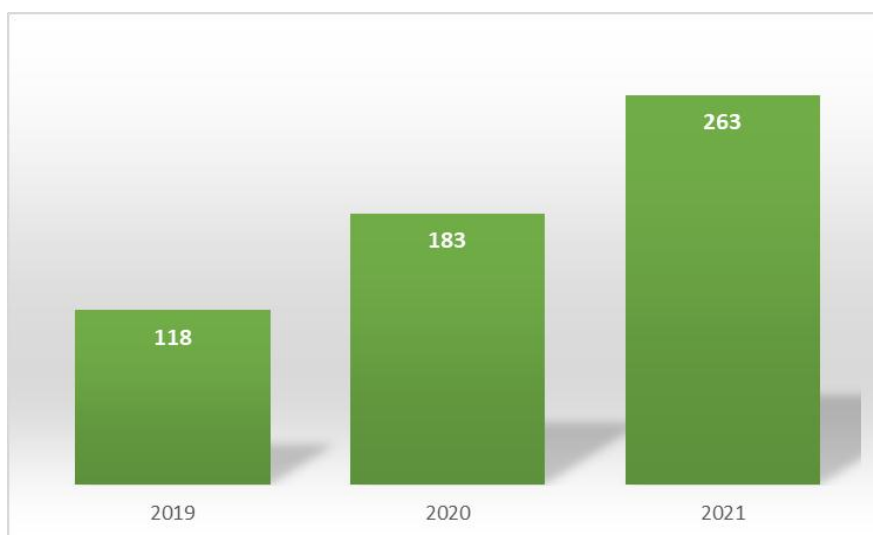

Рис. 3.6. Адміністративні протоколи, складені за результатами планових й позапланових заходів державного нагляду у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

Як бачимо з рис. 3.6, лєвова частка протоколів складена саме за результатами позапланових заходів контролю: у 2019 р. ця частка становила 67,6%, у 2020 р. – 93,8%, у 2021 р. – 72,5%.

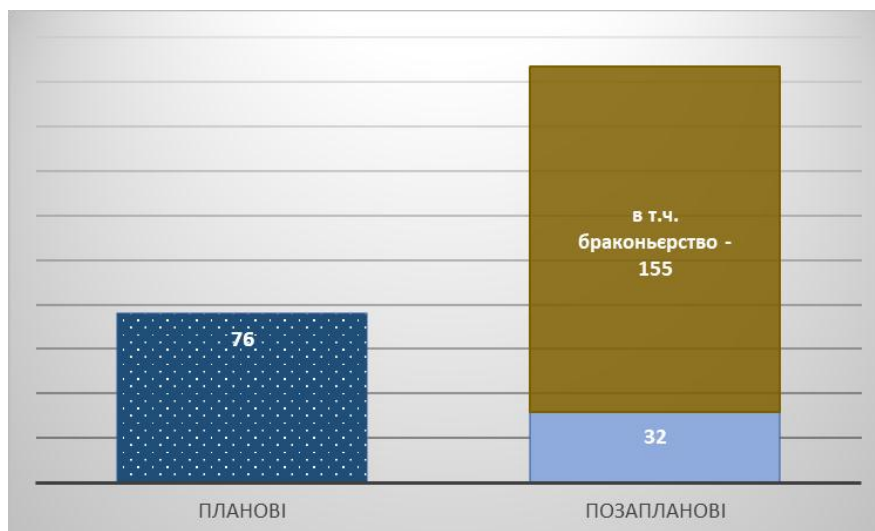
Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області за 2019 – 2021 рр. було складено 564 протоколи, що становило 75,3% загальної кількості протоколів, складених Державною екологічною інспекцією Поліського округу в цілому: 118 у 2019 р. (або 67%), 183 у 2020 р. (або 75,6%) та 263 у 2021 р. (79,5%) (рис. 3.7). Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Рівненській області за аналізований період було складено 185 адмінпротоколів (58 у 2019 р., 59 у 2020 р. та 68 у 2021 р.).

У сфері охорони тваринних ресурсів частка протоколів від загальної їх кількості по всім ресурсним напрямкам складала 5,6% (2019 р.), 11,4% (2020 р.) та 7,5% (2021 р.).

Рис. 3.7. Складені Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області протоколи за результатами заходів державного нагляду у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

У 2021 р. на території нашої області в результаті здійснення державного нагляду було складено 263 протоколи, з них 76 (або 28,9%) за результатами планових заходів та 187 (або 71,1%) – за результатами позапланових заходів. За фактом браконьєрства було складено 82,9% протоколів від їх кількості за результатами проведення позапланових заходів (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Розподіл складених Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області протоколів за плановими та позаплановими заходами контролю у сфері охорони та використання тваринного світу, 2021 р.

3.3.2. Особи, притягнуті до відповідальності

Практично такою ж, як і кількість складених протоколів, є кількість осіб, які притягнуті до відповідальності працівниками ДЕІ Поліського округу (за виключенням позапланових заходів за фактом браконьєрства: 95 осіб було притягнуто до відповідальності у 2019 р. (96 протоколів) та 200 осіб – у 2021 р. (203 протоколи)).

На території нашої області протягом 2021 р. було притягнуто до відповідальності 260 осіб (за 263 протоколами), з них 76 (або 29,2%) за результатами планових заходів та 184 (за 187 протоколами) (або 70,8%) – за результатами позапланових заходів. За фактом браконьєрства притягнуто до

відповідальності 152 особи (по 155 протоколам), що становило 58,5% осіб притягнутих до відповідальності у цьому році та 82,6% осіб притягнутих до відповідальності за результатами позапланових заходів (рис. 3.9).

Рис. 3.9. Кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності, на території Житомирської області за результатами планових та позапланових заходів контролю у сфері охорони та використання тваринного світу, 2021 р.

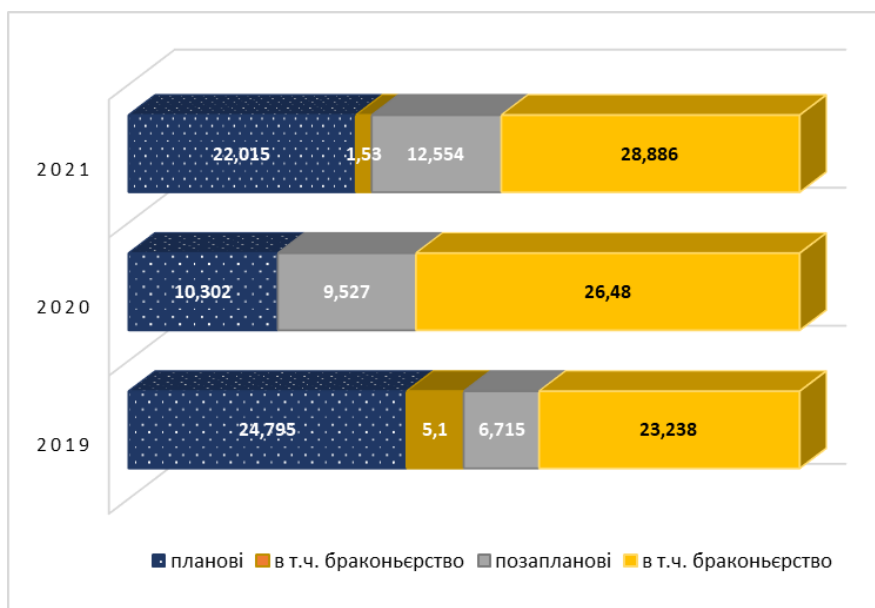
3.3.3. Накладені та стягнуті штрафи

Адміністративна відповідальність в галузі охорони та використання об'єктів тваринного світу передбачена статтями 85-90 КУпАП. Так, за порушення правил полювання (ст. 85 ч. 1) передбачено попередження та штраф 6 – 60 НМДГ (для громадян), що складає у гривневому еквіваленті від 102 до 1020 грн, та 30 – 90 НМДГ (для посадових осіб), що складає відповідно від 510 до 1530 грн, за повторне порушення (ст. 85 ч. 2) – 60 – 120 НМДГ, що становить від 1020 до 2040 грн відповідно, або позбавлення права полювання до 3 років (для громадян) та 90 – 150 НМДГ, що становить від 1530 до 2550 грн, з конфіскацією знарядь та незаконно добутих тварин або без (для посадових осіб) [9].

Невеликі розміри штрафів не сприяють протидії порушенням у сфері полювання, тому важливим є їх значне підвищення.

ККУ від 05.04.2001 № 2341-III передбачена кримінальна відповідальність за незаконне полювання ст. 248 (штрафи 1000 – 3000 НМДГ (17000 – 51000 грн) та 200 – 400 НМДГ (3400 – 6800 грн), громадські роботи на термін 100 – 240 год., обмеження волі до 3 або до 5 років) та незаконне зайняття звіриним промислом (штрафи 1000 – 3000 НМДГ (17000 – 51000 грн) або 3000 – 5000 НМДГ (51000 – 85000 грн) та обмеження або позбавлення волі до 3 років) [8].

Суми накладених інспекторами штрафів Державної екологічної інспекції Поліського округу розподілялися по роках наступним чином: 2019 р. – 59,848 тис. грн, 2020 р. – 46,309 тис. грн, 2021 р. – 64,958 тис. грн (рис. 3.10). Частка нарахованих штрафів у сфері охорони тваринного світу у загальній сумі штрафів по всім ресурсним напрямкам становила 5,9% (2019 р.), 6,2% (2020 р.) та 4,4% (2021 р.).

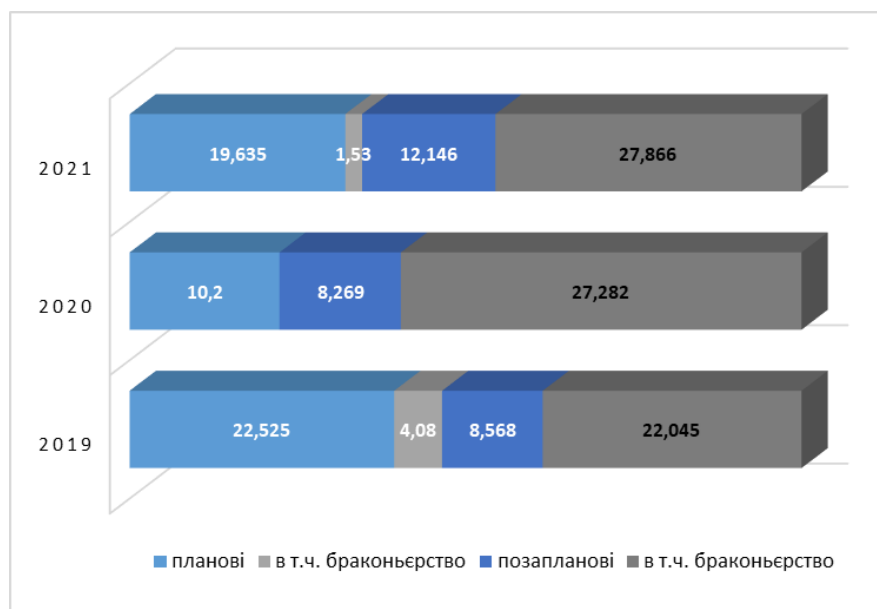

Рис. 3.10. Нараховані штрафи у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

В розрахунку на одну особу було нараховано штрафів у розмірі 0,233 (2019 р.), 0,228 (2020 р.) та 0,246 (2021 р.) тис. грн.

Стягнуто було 57,218 (2019 р.), 45,751 (2020 р.) та 61,177 (2021 р.) тис. грн. В загальному відсоток стягнення складав 95,6% (2019 р.), 98,8% (2020 р.) та 94,2% (2021 р.) (рис. 3.11).

В розрізі заходів контролю більший відсоток стягнень за 2019 і 2021 рр. характерний для позапланових перевірок у порівнянні з плановими: 102,2% проти 89% (2019 р.), 96,6% проти 89,9% (2021 р.), в той час як у 2020 р., навпаки, - планових у порівнянні з позаплановими 99% проти 98,7%.

Рис. 3.11. Стягнуті штрафи у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

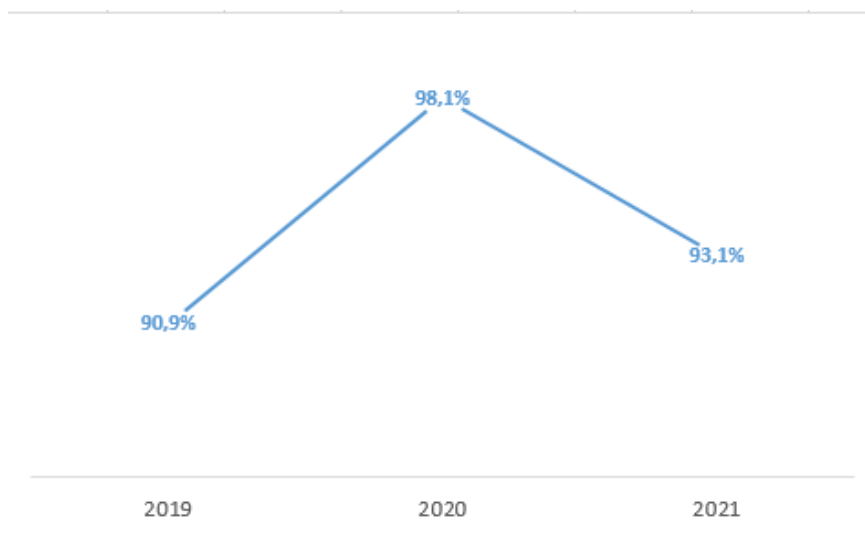
Інспекторами Управління державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області за 2019 р. було накладено 25,763 тис. грн, 2020 р. – 28,782 тис. грн, 2021 р. – 47,764 тис. грн; стягнуто – 23,422, 28,224 та 44,466 тис. грн відповідно (рис. 3.12).

В розрахунку на один протокол було нараховано штрафів у розмірі 0,218 (2019 р.), 0,157 (2020 р.) та 0,182 (2021 р.) тис. грн.

Рис. 3.12. Накладені та стягнуті штрафи інспекторами Управління державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області за результатами заходів контролю у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

Відсоток стягнень за нарахованими штрафами на території Житомирської області у сфері охорони та використання тваринного світу склав 90,9% (2019 р.), 98,1% (2020 р.) та 93,1% (2021 р.) (рис. 3.13).

Рис. 3.13. Відсоток стягнень за нарахованими штрафами на території Житомирської області у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

Протягом 2021 р. інспекторами Управління з 47,764 тис. грн штрафів за результатами планових заходів нагляду було нараховано 14,535 тис. грн (стягнуто – 83,6% – 12,155 тис. грн), позапланових – 33,229 тис. грн (стягнуто – 97,2% – 32,311 тис. грн). З загальної суми штрафів за фактами браконьєрства було нараховано 21,984 тис. грн, що склало 46% (стягнуто – 97,7% – 21,474 тис. грн) (рис. 3.14).

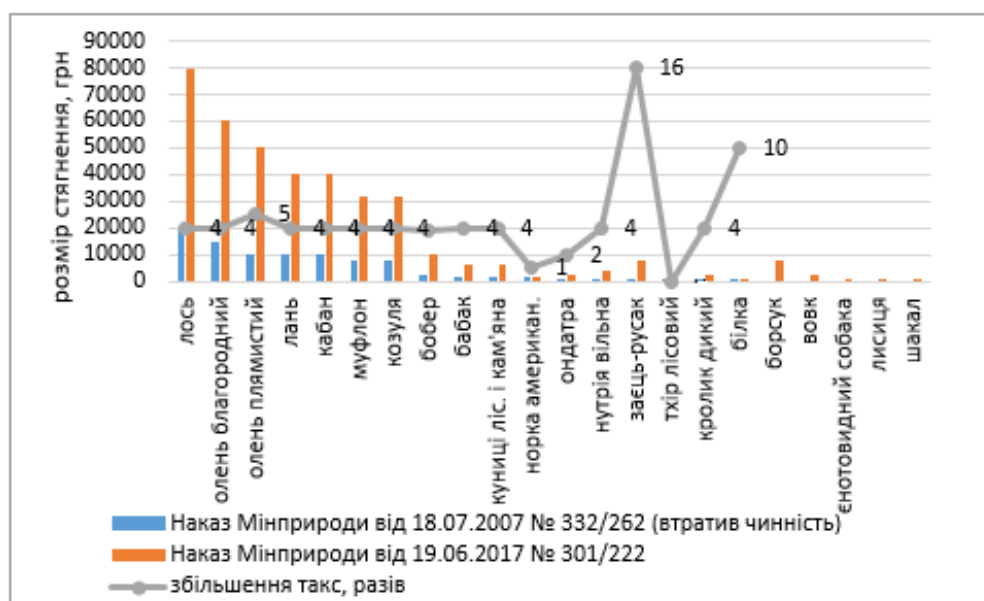
Рис. 3.14. Розподіл накладених та стягнутих штрафів інспекторами Управлінням державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області за результатами проведення планових та позапланових заходів контролю у сфері охорони та використання тваринного світу, 2021 р.

3.4. Збитки за порушення природоохоронного законодавства в галузі

Сфера охорони та використання тваринного світу тісно пов'язана із сферою полювання, негативною стороною цього зв'язку є браконьєрство (незаконне полювання). Відмітимо, що у нашому законодавстві відсутнє означення даного терміну, проте є Правила проведення полювань від 17.10.2011 р. № 549 [18] та Закон «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р. №1478-III [23]. Незаконне добування об'єктів тваринного світу є основним порушенням, яке було виявлено державними інспекторами на

території Житомирської області за період 2019 – 2021 рр. Збитки за такий вид порушень розраховуються на основі відповідних такс, затверджених спільним Наказом Мінагрополітики та Мінприроди України від 19.06.2017 № 301/222 [20] (до 2017 р. діяли такси, затверджені спільним наказом Мінприроди та Держкомлісгосп України від 18.07.2007 № 332/262 [19]).

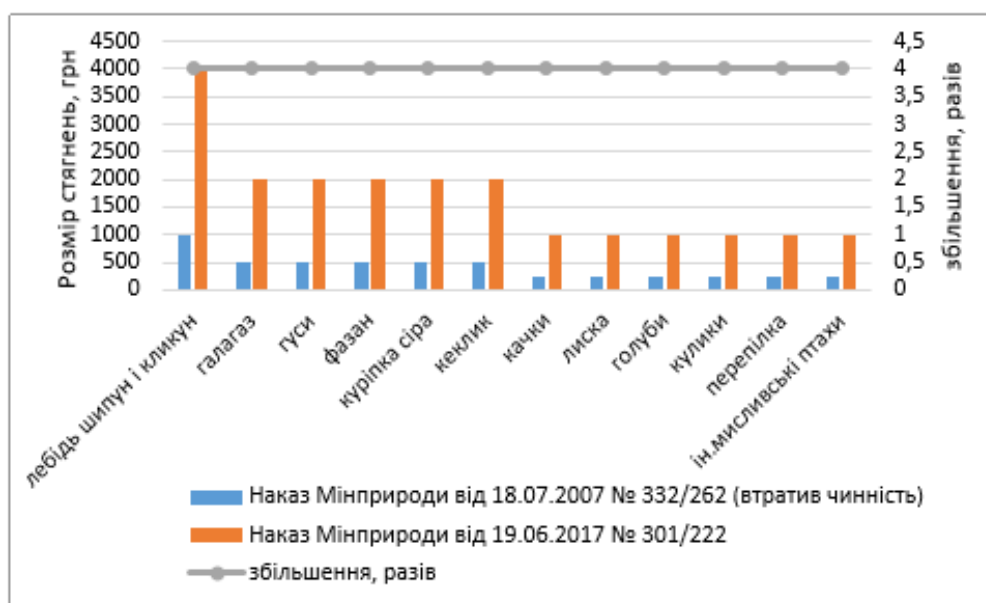
Наказом Мінприроди від 19.06.2017 № 301/222 були значно збільшені (від 2 до 16 разів) розміри стягнень за порушення законодавства у сфері мисливського господарства та полювання (у порівнянні з таксами від 18.07.2007 р.). Розміри стягнень за порушення законодавства у сфері мисливського господарства та полювання за наказом Мінприроди № 332/262 від 18.07.2007 у порівнянні з № 301/222 від 19.06.2017 наведено на рис. 3.15.

Рис. 3.15. Порівняння розмірів стягнень за порушення законодавства у сфері мисливського господарства та полювання (звірі) за наказами від 18.07.2007 № 332/262 та від 19.06.2017 № 301/222 (побудовано на основі даних [19, 20])

Наприклад, за незаконне добування або знищення ондатри розмір стягнень збільшився у 2 рази (з 1 000 до 2 000 грн); бобра – у 3,8 рази (з 2 600 до 10 000 грн); лося (з 20 000 до 80 000 грн), оленя благородного (з 15 000 до 60 000 грн), лані, кабана (з 10 000 до 40 000 грн), муфлона, козулі (з 8 000 до

32 000 грн), бабака (з 1 500 до 6 000 грн), куниці (з 1 500 до 6 000 грн), нутрії (з 1 000 до 4 000 грн), кролика (з 500 до 2 000 грн) – у 4 рази; оленя плямистого – у 5 разів (з 10 000 до 50 000 грн); білки – у 10 разів (зі 100 до 1 000 грн); зайця-русака – у 16 разів (з 500 до 8 000 грн). Крім того, у Наказі від 19.06.2017 № 301/222 з'явилися стягнення й за незаконне добування або знищення інших звірів, яких не було у Наказі від 18.07.2007 № 332/262: борсук (8 000 грн), вовк (2 000 грн), лисиця, єнотовидний собака, шакал (по 1 000 грн) (рис. 3.15). За незаконне добування або птахів розмір стягнень збільшився рівно у 4 рази: качки, голуби, лиска, перепілка, кулики та інші – з 250 до 1 000 грн; кеклик, куріпка, фазан, гуси, галагаз – 500 до 2 000 грн, лебідь шипун – з 1 000 до 4 000 грн (рис. 3.16).

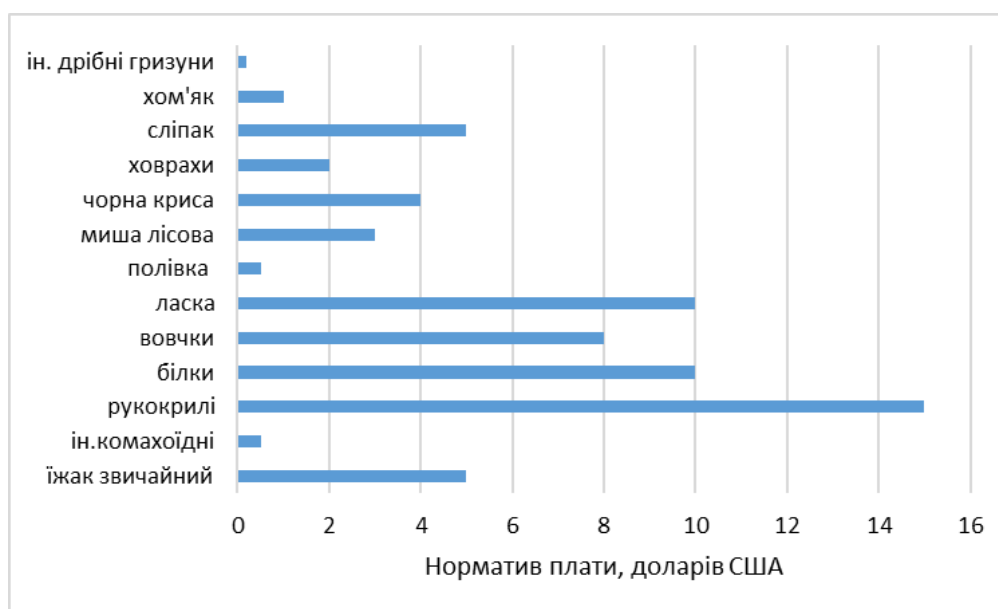

Рис. 3.16. Порівняння розмірів стягнень за порушення законодавства у сфері мисливського господарства та полювання (птахи) за наказами від 18.07.2007 № 332/262 та від 19.06.2017 № 301/222 (побудовано на основі даних [19, 20])

Зазнали змін й розміри стягнень за пошкодження чи знищення жител тварин та бобрових загат – з двократного до п'ятикратного збільшення за відповідний вид, біотехнічних споруд – з 3 до 5 разів, вилучення яєць – з 20% до 50% за відповідний вид, а також з'явилося стягнення за пошкодження чи

знищення штучного гнізда птахів – за фактичною вартістю, збільшеною у 10 разів [19, 20].

За незаконне використання об'єктів тваринного світу застосовується розмір шкоди, наведений у Тимчасовому порядку справляння плати за спеціальне використання диких тварин від 25.01.1996 № 123 [21] у п'ятикратному розмірі. На рис. 3.17 на прикладі однієї особини ссавців представлені нормативи плати.

Рис. 3.17. Нормативи плати за незаконне використання об'єктів тваринного світу (на прикладі однієї особини ссавців) відповідно до Порядку від 25.01.1996 № 123 (побудовано на основі даних [21])

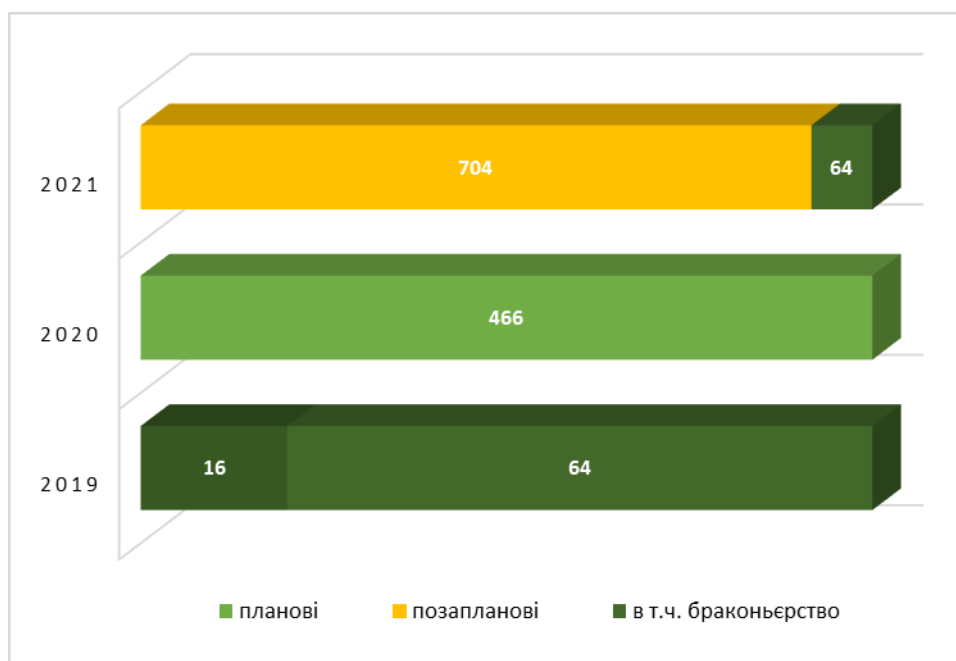
Відмітимо, що знищення об'єктів тваринного світу не тільки завдає матеріальної шкоди державі, а й чинить негативну дію на стан біорізноманіття.

У загальному обсязі нарахованих збитків інспекторами ДЕІ Поліського округу, обсяг збитків у порушенні законодавства в галузі охорони тваринного світу на території Житомирської області, має досить незначну вагу, не перевищував 1% і складав відповідно 0,15% (2019 р.), 0,72% (2020 р.) та 0,26% (2021 р.). У загальному обсязі нарахованих збитків інспекторами Управління державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області, обсяг

збитків у порушенні законодавства в галузі охорони тваринного світу на території Житомирської області складав 0,17% (2019 р.), 2,3% (2020 р.) і 1,1% (2021 р.).

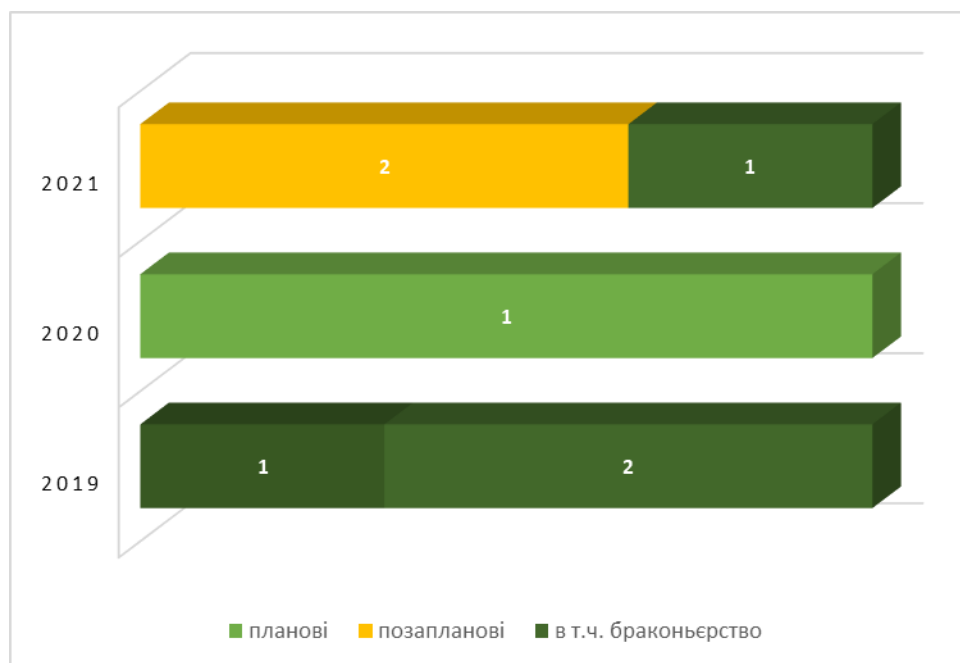
Загальні суми розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог законодавства про охорону тваринного світу склали 80,0 тис. грн (2019 р.), 446,0 тис. грн (2020 р.) та 768,0 тис. грн. Зазначимо, що ці обсяги збитків були розраховані в результаті порушень на території Житомирської області, за виключенням 2019 р. (на території нашої області було розраховано збитків на суму 64,0 тис. грн). Відмітимо, що у 2019 р. всі збитки були нараховані за фактами браконьєрства: 16,0 тис. грн – за результатами планових (20%) і 64,0 тис. грн – позапланових заходів (80%). У 2020 р. не було виявлено випадків браконьєрства на території області, а сума збитків у 466,0 тис. грн була розрахована в результаті проведення планового заходу контролю. У 2021 р. збитки були розраховані за результатами проведення позапланових заходів державного нагляду на суму 768 тис. грн, з них 64,0 тис. грн (8,3%) – за фактом браконьєрства. За результатами планових заходів контролю у 2021 р. та позапланових у 2020 р. збитки не нараховувалися (рис. 3.18).

Рис. 3.18. Розраховані збитки у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

3.5. Пред'явлені та стягнуті претензії

На основі розрахованих збитків Державною екологічною інспекцією Поліського округу було пред'явлено за досліджувані роки 6 претензій: 3 у 2019 р. на суму 64,0 тис. грн (за фактом браконьєрства 1 за результатами планового заходу контролю на території Рівненської області та 2 за результатами позапланових заходів контролю на території Житомирської області), 1 за результатами планового заходу контролю у 2020 р. на суму 466,0 тис. грн, 3 за результатами планового заходу контролю у 2021 р. (в т.ч. 1 за фактом браконьєрства) на суму 768,0 тис. грн на території області (рис. 3.19).

Рис. 3.19. Пред'явлені претензії у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

Більш детальна інформація по пред'явленим претензіям та їх сумах наведена в табл. 3.1.

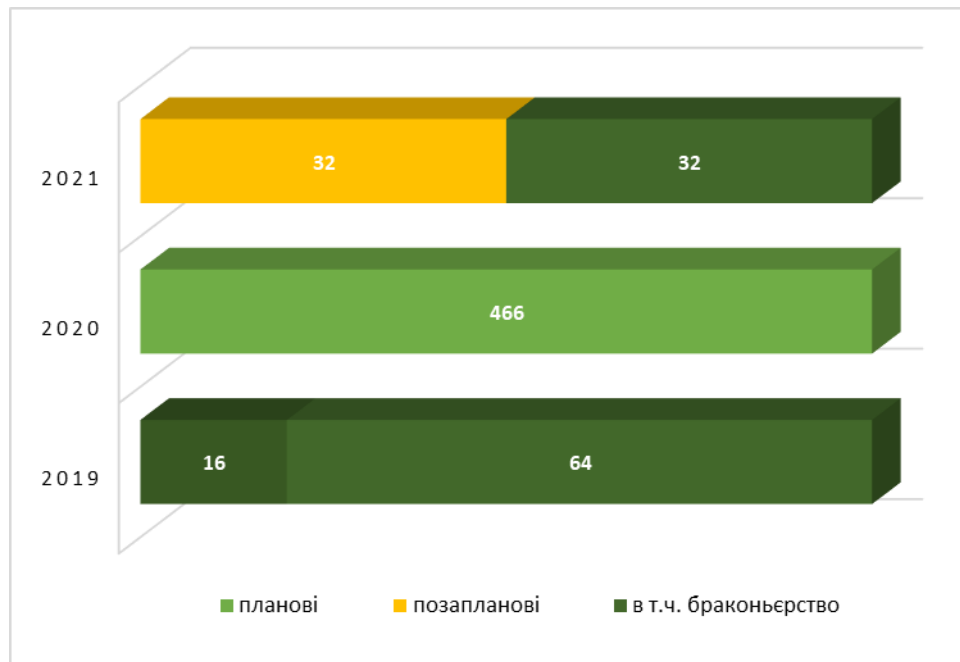
За фактом претензій громадянам Гаркушенко О.І. та Сарнавського Р.В. у 2019 р. та громадській організації «НРО «МРК «Полісся»» у 2020 р. були повні сплата у сумі 64,0 тис. грн та 466,0 тис. грн відповідно. Що стосується

претензій, пред'явлених у 2021 р., то лише 2 претензії із 3 громадянам на Демчуку А.М. та Стужуку В.Ф. на суму по 32,0 тис. грн кожному були сплачені (64,0 тис. грн із 768 тис. грн, що становить 8,3%).

Таблиця 3.1

Пред'явлені претензії у галузі охорони, використання та відтворення тваринних ресурсів та їх суми у 2019 – 2021 рр.

Суть претензії	Сума, грн
2019 р.	
Гр. Гаркушенко О.І. за незаконне добування козулі європейської	32 000
Гр. Сарнавський Р.В. за незаконне добування козулі європейської	32 000
2020 р.	
Громадська організація «Народицька районна організація «Мисливсько-рибальський клуб «Полісся» за незаконне використання об'єктів тваринного світу (відсутня погоджена пропускна спроможність на добування хутрових мисливських тварин та пернатої дичини протягом 2 мисливських сезонів 2017-2018 та 2018-2019 рр.)	466 000
2021 р.	
Гр. Демчук А.М. за незаконне добування козулі європейської	32 000
Житомирська обласна організація УТМР за незаконне добування Романівською районною організацією УТМР об'єктів тваринного світу (239 зайців-русаків (на 88 більше пропускної спроможності мисливських угідь)	704 000
Гр. Стужук В.Ф. за незаконне добування козулі європейської на території Житомирського району поблизу смт. Миропіль. Матеріали передано до суду за ст.85 ч.2 КУпАП	32 000

Рис. 3.20. Сплачені суми пред'явлених претензій у сфері охорони та використання тваринного світу, 2019 – 2021 рр.

За повідомленням А. Мальованого, голови ДЕІ України, що розміщено на його сторінці у Facebook, лісомисливські господарства під час таксації тварин, для придбання у них мисливцями більшої кількості відстрільних карток, подають завищені дані. Як результат – більший відстріл тварин. Тому варто під час таксації та погодження лімітів вилову тварин залучати до роботи державних інспекторів ДЕІ.

ВИСНОВКИ

1. За три роки (період 2019 – 2021 рр.) ДЕІ Поліського округу проведено 8630 ресурсних заходів державного нагляду, з них Управлінням державного екологічного нагляду у Житомирській області – 4504 перевірки, з них у галузі охорони та використання тваринного світу – 108 (2,3%).

2. У структурі проведених заходів контролю у 2019 – 2020 рр. планові становили 80%, 35% та 74%. За фактами браконьєрства проведено у 2020 – 1, у 2021 р. – 2 планових та 19 позапланових заходів нагляду.

3. В результаті проведених перевірок та рейдів ДЕІ Поліського округу за три роки складено 749 протоколів, з них за результатами позапланових перевірок – 78,2%, за виявленими фактами браконьєрства – 67,8%. За фактом браконьєрства 3 протоколи у 2019 р. та 3 у 2021 р. (на території нашої області) передано для розгляду у судові органи. На території Житомирській області за 2019 – 2021 рр. складено 564 протоколи (75,3% кількості протоколів, складених ДЕІ Поліського округу). У 2021 р. на території області складено 263 протоколи, з них 71,1% за результатами позапланових заходів, з них за фактом браконьєрства – 82,9%.

4. На території нашої області протягом 2021 р. було притягнуто до відповідальності 260 осіб (за 263 протоколами), з них 29,2% за результатами планових заходів. За фактом браконьєрства – 152 особи (по 155 протоколам), що становило 58,5% осіб притягнутих до відповідальності у цьому році та 82,6% осіб притягнутих до відповідальності за результатами позапланових заходів.

5. Адміністративна відповідальність в галузі передбачена статтями 85-90 КУпАП з незначними розмірами штрафів від 6 до 150 НМДГ (102 – 2550 грн), що не сприяють протидії порушенням і потребують підвищення. Кримінальна відповідальність передбачена ст. 248 ККУ (штрафи 200 – 5000 НМДГ,

громадські роботи 100 – 240 год., обмеження чи позбавлення волі до 3 – 5 років).

6. Частка нарахованих штрафів у сфері охорони тваринного світу у загальній сумі штрафів по всім ресурсним напрямкам ДЕІ Поліського округу становила 5,9% (2019 р.), 6,2% (2020 р.) та 4,4% (2021 р.). Відсоток стягнення складав 95,6% (2019 р.), 98,8% (2020 р.) та 94,2% (2021 р.).

7. Відсоток стягнень за нарахованими штрафами на території Житомирської області складав 91% (2019 р.), 98% (2020 р.) та 93% (2021 р.). В розрахунку на один протокол було нараховано штрафів у розмірі 218 (2019 р.), 157 (2020 р.) та 182 (2021 р.) грн. З загальної суми штрафів за фактами браконьєрства нараховано 21,984 тис. грн, що склало 46% (стягнуто – 97,7%).

8. Незаконне добування об'єктів тваринного світу – основне порушення, виявлене на території області за період 2019 – 2021 рр., збитки за яке розраховуються на основі такс від 19.06.2017 № 301/222, якими було збільшено розмір стягнень від 2 до 16 разів у порівнянні з таксами від 18.07.2007 р. За незаконне використання об'єктів тваринного світу застосовується розмір шкоди, наведений у Тимчасовому порядку справляння плати за спеціальне використання диких тварин від 25.01.1996 р. № 123 у п'ятикратному розмірі.

9. Обсяг збитків в галузі охорони тваринного світу у загальному обсязі нарахованих по області складав 0,2% (2019 р.), 2,3% (2020 р.) і 1,1% (2021 р.). Розраховано збитків на суму 80 (2019 р.) (всі за фактами браконьєрства), 446 (2020 р.) (планові заходи) та 768 тис. грн (2021 р.) (6,3% за фактами браконьєрства).

10. На основі розрахованих збитків ДЕІ Поліського округу пред'явлено за досліджувані роки 6 претензій: 3 у 2019 р. (з них 2 за результатами позапланових заходів на території області), 1 – у 2020 р. та 3 – у 2021 р. за результатами планових заходів (в т.ч. 1 за фактом браконьєрства) на території області.

11. Найбільші суми претензій 466,0 та 704,0 тис. грн були пред'явлені у 2020 р. ГО «НРО «МРК «Полісся»», у 2021 р. Житомирській обласній організації УТМР. У 2019 – 2020 рр. претензії сплачені у повному обсязі, у 2021 р. – лише 8,3%.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Лісомисливським господарствам та громадянам:

- дотримуватися вимог законодавства про охорону тваринного світу.

2. Лісомисливським господарствам спільно з Державною екологічною інспекцією України:

- забезпечити залучення державних інспекторів ДЕІ під час таксації та погодження лімітів вилову тварин.

3. Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Кабінету Міністрів України:

- підвищити штрафи до розмірів, які б спонукали не порушувати законодавство, а розмір нарахованих збитків забезпечив би змогу ліквідації їх наслідків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз ефективності здійснення державного нагляду у сфері охорони довкілля / Герасимчук Л.О., Панкратова В.О., Лукашенко В. О., Соловійова О. О. *Екологія. Наука. Практика – 2022*: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2022 р., м. Житомир). С. 23–24.
2. Герасимчук Л. О., Лукашенко О. В. Передумови охорони та контролю тваринного світу. *Екологія. Наука. Практика – 2022*: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2022 р., м. Житомир). С. 21–22.
3. Державна екологічна інспекція Поліського округу. URL: <https://polissyareg.dei.gov.ua>
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Дудоров О. О., Каменський Д. В. Істотна шкода як криміноутворювальна ознака незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: проблеми тлумачення і вдосконалення кримінального закону. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. №1(97). С. 31–49. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.97.31-49>
6. Казанчук І. Д. Щодо вдосконалення організаційно-правового регулювання відносин у сфері охорони та використання тваринного світу і протидії браконьєрству в період воєнного стану в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (97). С. 172–182. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.2.15>
7. Кончина К., Сисой В. Правова охорона мисливських угідь в Україні. *Екологічне право*. 2019. №10. С. 86–89. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.14>
8. Кримінальний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24): Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

10. Лучко І. В. Державний та громадський контроль під час полювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 70. С. 262–265.

11. Лучко І. В. Державний та громадський контроль під час полювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 70. С. 262–265.

12. Мисливське господарство. URL: <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/mislivske-gospodarstvo-main/mislivske-gospodarstvo>

13. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 № 2894-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#n436>

14. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні : Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 16. Т. 2. Київ; Чернівці: Друк Арт, 2020. 248 с.

15. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2020 році. URL: [https://mepr.gov.ua/files/docs/Zvit/2022/Національна%20Доповідь%20\(2\).pdf](https://mepr.gov.ua/files/docs/Zvit/2022/Національна%20Доповідь%20(2).pdf)

16. Петлюк Ю. С. Міжнародно-правове регулювання охорони об'єктів тваринного світу. *Правове регулювання економіки*. 2019. № 18. С. 146 –152. DOI: 10.33111/lre.2019.18.146

17. Положення про Державну екологічну інспекцію Поліського округу (нова редакція): Державна екологічна інспекція України; Наказ від 01.06.2021 №252. URL: <https://polissyareg.dei.gov.ua/post/polozhennya-pro-derzhavnu-ekologichnu-inspektsiyu-poliskogo-okrugu-nakaz-25...>

18. Про затвердження Положення про правила проведення полювань, поводження із зброєю та порядок видачі ліцензій на добування мисливських

тварин: Мінагрополітики України; Наказ, Положення від 17.10.2011 № 549. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1211-11>

19. Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України): Мінприроди України, Держкомлісгосп України; Наказ від 18.07.2007 № 332/262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0878-07>

20. Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України): Мінагрополітики України, Мінприроди України; Наказ від 19.06.2017 № 301/222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17>

21. Про затвердження Тимчасового порядку справляння плати за спеціальне використання диких тварин: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 25.01.1996 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-96-п>

22. Про затвердження Уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів: Міненергетики, захисту довкілля; Наказ, Акт, Форма типового документа від 26.11.2019 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1293-19>

23. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 № 1478-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>

24. Пронька В., Черкашина М. Проблема браконьєрства в Україні. *Шляхи вирішення на основі практики інших країн*: мат-ли конф. МЦНД, 2020. С. 116 – 119. DOI: <https://doi.org/10.36074/13.11.2020.v1.11>

25. Результати здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища за січень – грудень 2021 https://www.dei.gov.ua/posts?category_id=19&post_type_id=2

26. Савченко Т. Методологічне забезпечення державного управління розвитком мисливського господарства. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 3(9). С. 163–174. [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)-163-174](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9)-163-174)

27. Соболев О. М. Динаміка видового складу та використання мисливської копитної фауни Херсонської області. *Таврійський науковий вісник*. 2021. № 118. С. 368 –376. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.47>

28. Чайка В. М., Лісовий М. М., Мухаммед М. З. Основні екологічні чинники збіднення природного біорізноманіття України. *Agroecological journal*. 2018. №3. С. 66 –69. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.3.2018.148320>

29. Шевченко С. М., Шевчук Н. І., Рибак В. В. Сучасні тенденції порушень правил полювання на території Хмельницької області. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. №31(6). С. 53 –56. DOI: <https://doi.org/10.36930/40310607>

30. Baur S., Peters W., Oettenheym T., Menzel A. Weather conditions during hunting season affect the number of harvested roe deer (*Capreolus capreolus*). *Ecology and Evolution*. 2021. Vol. 11. P. 10178–10191. DOI: <https://doi.org/10.1002/ece3.7825>

31. Chang J. China's legal response to trafficking in wild animals: the relationship between international treaties and chinese law. In: Peters, A. (eds) *Studies in Global Animal Law. Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht*. 2020. vol 290. Springer, Berlin, Heidelberg. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-662-60756-5_7

32. Earth has entered sixth mass extinction, warn scientists. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/11687091/Earth-has-entered-sixth-mass-extinction-warn-scientists.html>

33. Epstein Y., Christiernsson A., López-Bao J. V., Chapron G. When is it legal to hunt strictly protected species in the European Union? *Conservation Science and Practice*. 2019. Vol. 1:e18. DOI: <https://doi.org/10.1111/csp2.18>
34. Facts – Wildlife. URL: <https://www.animalmatters.org/facts/wildlife>
35. Gong S., Wu J., Gao Y., Fong J. J., Parham J. F., Shi H. Integrating and updating wildlife conservation in China. *Current Biology*. 2020. Vol. 30(16). P. R915–R919. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cub.2020.06.080>
36. Krokowska-Paluszak M., Łukowski A., Wierzbicka A. et al. Attitudes towards hunting in Polish society and the related impacts of hunting experience, socialisation and social networks. *Eur J Wildl Res*. 2020. Vol. 66. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10344-020-01410-0>
37. Living Planet Index by region. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/living-planet-index-by-region>
38. Sheihas I. M. Characteristics of limiting factors affecting the state of hunting resources of Ukraine. *Theriologia Ukrainica*. 2021. P. 141–151. DOI: <http://doi.org/10.15407/TU2113>
39. Vetter S., Ózsvári L., Boros A. Protection of animals in the constitutions of the european countries. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*. 2020. Vol. 1. P. 170–189. DOI: 10.32575/ppb.2020.1.9
40. WWF (2020) Living Planet Report 2020 – Bending the curve of biodiversity loss. Almond, R.E.A., Grooten M. and Petersen, T. (Eds). WWF, Gland, Switzerland. URL: <https://f.hubspotusercontent20.net/hubfs/4783129/LPR/PDFs/ENGLISH-FULL.pdf>